

Hoe maak je van je mentorklas een groep?

Iedere mentor hoopt op een leuke klas. Een klas waar leerlingen in een prettige sfeer samen leren en werken. Mentoren zijn zich er vaak niet van bewust dat zij hier zelf een behoorlijke bijdrage aan kunnen leveren.

Mentor Dirk Jansen lucht zijn hart over zijn mentorklas: 'Het zijn op zich allemaal leuke leerlingen maar samen vind ik het lastig werken met ze. Hun inzet is minimaal en ze gaan niet prettig met elkaar om. Zo geven ze elkaar steeds bijnamen en dat vindt lang niet iedereen leuk. Wat ik er ook van zeg, het gaat gewoon door. Huiswerk maken hoort er in deze klas ook niet bij. Zo gauw de laatste les afgelopen is, lijkt werken voor school niet meer te bestaan. Ik hoop toch zo volgend jaar mentor te worden van een positievere groep, maar ja het blijft altijd afwachten hoe het gaat.'

Dirk Jansen had dit jaar ook graag een positieve klas gehad. Het is jammer voor hem dat het zo loopt. Het is ook jammer voor de leerlingen. In een klas waar de sfeer niet prettig is, moeten de leerlingen steeds op hun hoede zijn en lekt er aandacht weg van het leerproces naar het sociale proces. Als Dirk Jansen het niet prettig vindt werken in zijn klas, geldt dat voor de leerlingen net zo. Hij praat echter over de klas alsof het iedere leerling geldt. Een klas bestaat uit ongeveer dertig individuen. Er zijn vast leerlingen die het ook graag anders willen, maar die niet tegen de stroom opkunnen of durven. Ze kijken wel uit. Zo'n leerling voelt zich niet prettig als Dirk de klas weer eens toespreekt over hun omgang met elkaar. Ik doe daar toch niet zo aan mee? Blijkbaar maakt dat niets uit voor de mentor. Dirk verzucht: "Ik hoop op een positievere groep volgend jaar, maar het blijft afwachten hoe het gaat" Het lijkt erop dat Dirk het gevoel heeft dat hij weinig invloed kan uitoefenen op het klimaat in zijn klas.

Invloed op het groepsproces.

Een mentor kan wel degelijk invloed uitoefenen op het groepsproces van zijn klas. Iedere groep doorloopt namelijk een aantal vaste stadia. Het is belangrijk dat de mentor zich daarvan bewust is. Het is een misvatting dat de theorie over groepsprocessen alleen opgaat voor nieuwe groepen. Ook een klas die het volgende schooljaar vrijwel ongewijzigd verder gaat, doorloopt na de zomervakantie die stadia weer opnieuw. Bij de start van het schooljaar is de groep weer even in verwarring en dat is voor de mentor een belangrijk moment.

Van deze verwarring kan de mentor gebruik maken. De leerlingen komen naar school vooral voor de ontmoeting, met elkaar en met de andere leerlingen. Zij vragen zich af hoe het zal gaan dit schooljaar. Vooral hoe het met elkaar zal gaan. Zal ik passen in de groep? Zal ik erbij horen? Wordt er rekening gehouden met mij? Wat is er gebeurd deze zomer?

Pas in tweede instantie speelt het schoolwerk voor het jaar dat voor hen ligt een rol.

De zorg van de mentoren en vakdocenten is bij aanvang vaak gericht op het verstrekken van belangrijke informatie over de gang van zaken zoals het rooster. Veel van die informatie dringt niet echt door tot de leerlingen. Zij houden zich meer bezig met elkaar. Zo'n startproces gaat razendsnel. Het is verbazingwekkend hoe snel leerlingen hun oordeel over hun nieuwe klas geveld hebben, alleen op basis van het kwartiertje rooster lezen. Ga eens bij de schooldeur staan op zo'n eerste schooldag en vang de geluiden daarover maar eens op. Waarop baseren ze deze waarneming? Kleding? Haardracht? Oogopslag? Hoe dan ook, zij vragen zich af hoe het zal gaan dit jaar. Wie worden de leiders in de klas, wie zetten de toon?

Het is dus van belang dat de mentor dat allereerste moment van verwarring uitbuit. Hij staat bij de deur, dat is belangrijk, en maakt met iedere leerling oogcontact. "Hoi!" "Welkom" "Hé, jij zit ook bij mij? Leuk!" Iedere leerling weet zich opgemerkt. De mentor positioneert zich even voorin de groep, hij plaatst zich als eerste in de rij. Hij heeft er over nagedacht deze zomer: "Wij worden de leukste klas van de school maar wat leuk is wil ik van jullie horen. Ik heb natuurlijk ook wel ideeën maar ik wil ze horen van ieder van jullie!" Na een richtinggevend gesprekje kan de mentor vervolgens individueel schriftelijk de volgende zinnen laten aanvullen: Ik vind het belangrijk dat wij in onze klas..... en ik hoop dat onze klas dit jaar.....Natuurlijk worden de antwoorden opgehaald en niet doorgegeven. De mentor legt uit dat hij gaat kijken wat er het meest geantwoord is en dat hij daar de volgende les mee verder gaat. Het is leuk om te merken dat leerlingen in hun eigen taal voor een groot deel de bekende omgangs- en schoolregels produceren. In die volgende les deelt hij aan groepjes van ongeveer 5 leerlingen blaadjes uit met daarop de 8 hoogst scorende uitspraken en vraagt de groepjes ze in de volgorde van belangrijkheid te zetten. In de discussie die daarop in de groepjes volgt: "Is het belangrijker om van elkaars spullen af te blijven of om elkaar uit te laten praten?", gaat het helemaal niet om de volgorde maar om het feit dat ze er met elkaar over praten en dat het hun eigen dingen zijn. Ook het (hernieuwd) kennismaken is van belang. Begin als mentor met jezelf voor te stellen en stel je leerlingen in de gelegenheid jou als mentor allemaal één vraag te stellen. Dan blijkt dat ze van alles van je willen weten. Heeft u een hond? En bent u getrouwd? Wat vindt u lekker eten? Met andere woorden; bent u ook een gewoon mens? Soms gebeurt het dat iemand een "flinke" vraag stelt bv. over seks. Ook dan wordt er een mooie gelegenheid geboden om grenzen te tonen en dit te etaleren: "Kijk mensen, dat is en blijft nou van mij net zoals jullie ook dingen hebben waarvan je denkt daarover wil ik niet praten en dat is prima."

Voortzetten van het proces

Als je het schooljaar zo start, ben je volop bezig met beïnvloeding van de normen van de klas. Je stuurt daarmee een proces waarvan je anders maar moet afwachten of het goed afloopt. Nu start je als mentor bewust met het beïnvloeden. Natuurlijk is dit maar een flits van de activiteiten die passen bij zo'n start. Het gaat ook niet alleen om de start. Het is zaak van tijd tot tijd bewust in te blijven zetten op positieve groepsbeïnvloeding. Met de kennis van de groepsdynamica erbij, kun je leren te zien in welke fase je klas zich bevindt en wat je het best kunt doen om juist die fase te begeleiden of te sturen. Dat is dus iets anders dan blindelings een mentorprogramma afwerken dat zich richt op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Het gaat over een programma op maat dat aansluit bij het proces van de groepsvorming. In scholen waar in teams gewerkt wordt, kan de mentor met zijn collega's afspraken maken en zo de activiteiten verdelen. Het blijft belangrijk dat de mentor een goede relatie met de klas houdt. Hij moet als het nodig is de koppositie kunnen innemen. Als de mentor meldt een probleem te hebben waarbij de klas kan helpen met de oplossing, moet daartoe bereidheid bestaan.

Baken

"Een mentor hoort een baken te zijn," zei onlangs een van deelnemers aan de training: "Hoe maak ik van mijn mentorklas een groep." Dat is een mooi beeld. Een baken is een vertrouwenwekkend beeld, een richtinggever, maar wat moet je uitstralen om een baken te kunnen zijn? Je moet er stáán. Stevig en vertrouwenwekkend. Wat je uitstraalt, trek je aan. Om een baken te kunnen zijn, moet je je een baken kunnen voelen.

Dirk Jansen spreekt de hoop uit dat hij volgend jaar een leuke mentorgroep krijgt. Hij hoeft op de eerste schooldag niet met aarzelende spanning naar het rooster lezen van zijn klas te gaan. Hij heeft er over nagedacht, wellicht een training gevolgd en daar een programma gemaakt. Hij gaat het groepsproces bewust positief beïnvloeden. Zijn klas wordt de leukste klas van de school!

Maya Bakker is co-auteur van het handboek "Voor elke mentor" (ISBN 90-808555-3-7), was jarenlang werkzaam als leerlingbegeleider en schoolleider. Zij verzorgt trainingen o.a. op het gebied van het mentoraat voor Salto in Harderwijk en OrthoConsult in Esch. info@mb-salto.nl.

Iedere groep doorloopt dezelfde fases:

1. Oriënteren
Hoe zit het hier in elkaar? Kan/mag ik hierbij horen? Zal ik mij hier op mijn gemak (gaan) voelen?
In deze fase ontgaat de leerlingen veel van de formele informatie van de school, zij houden zich bezig met opnemen van de sociale omgeving.
2. Presenteren
Wat is mijn plek in deze groep? Bij wie wil ik horen? Wie hebben gezag? Het "kippenhok" wordt geformeerd. Hoe is de rangorde op de stok?
Meestal een onrustige tijd. Kleine groepjes en beter willen weten, kunnen deze tijd kenmerken.
3. Normeren
Het wordt steeds duidelijker hoe de groep in elkaar zit en hoe de omgangsregels zijn. Bij een positieve ontwikkeling zijn er goede afspraken te maken met de klas en heerst er een veilig klimaat. Als de groep zich negatief ontwikkeld heeft, lijken de kaarten ook geschud en bepalen de gezagsdragers van de klas hoe het eraan toegaat. Alleen leerlingen die heel sterk in hun schoenen staan, durven af te wijken van de heersende orde van de groep.
4. Presteren
De klas wordt bestempeld als positief of negatief. De mate waarin de klas een systeem is geworden bepaalt of de meeste docenten hetzelfde denken over een klas. Het gedrag van de groep hangt dan minder af van welke docent er voor de klas staat. Natuurlijk heeft dat altijd invloed maar in deze fase zijn de schommelingen minder groot dan in de vorige fase
5. Evalueren
De positieve groep gaat afscheid nemen . Een fase die ook goed begeleid moet worden door de mentor want soms constateer je als mentor dat het maar goed is dat de groep uit elkaar gaat, want ineens wordt er bv. kattig gedaan. In wezen is dit al een gedrag dat het afscheid nemen vergemakkelijkt. Het actief meewerken aan het afscheid nemen door de mentor kan dit proces stroomlijnen.
De leden van de negatieve groep zullen opgelucht zijn. Volgend jaar nieuwe kansen.

Belangrijk

De rol van de mentor zal op cruciale momenten, zoals in het begin, even in de koppositie zijn. Hij mag echter niet echt deel uitmaken van de groep zelf maar gebruik maken van de formele en informele leiders. Het afnemen van een sociogram kan inzicht bieden in hoe de verhoudingen liggen.